

Thượng Hải: Xưa và Nay với chủ đề *Better city – Better life!*

Bài đăng **Tạp chí Kiến trúc** – Hội Kiến trúc sư Việt Nam, số 5/2010

Ngô Lê Minh, KTS - NCS Tiến sỹ
Đại học Đồng Tế, Thượng Hải, Trung Quốc

Thượng Hải, thành phố lớn và hiện đại nhất của Trung Quốc xưa kia vốn chỉ là một làng chài ven biển thuộc miền trung Trung Quốc. Vào khoảng thế kỷ 11, thuộc đời nhà Tống (960–1279), làng chài nhỏ bé này được xây dựng và phát triển thành một hải cảng nhằm phục vụ nhu cầu giao thương buôn bán của vùng. Tên gọi Thượng Hải (Shanghai, chữ Hán: 上海), mang đầy đủ ý nghĩa về vị trí địa lý và đặc điểm của vùng đất ven biển : Thượng, tiếng Hán là “*shàng*”, có nghĩa là trên; Hải, tiếng Hán cũng đọc là “*hải*”, có nghĩa là biển. Shanghai ngày đó có nghĩa là *Làng chài trên biển*, và ngày nay được hiểu là *Đô thị trên biển*. Con sông Hoàng Phố (Huang pu) nổi tiếng trong những câu chuyện và điện ảnh ngăn chia Thượng Hải thành hai nửa, khu phía Đông và khu phía Tây.

Hình 1&2. Thượng Hải năm 1930 và ngày nay...

Với vai trò quan trọng của một cảng biển lớn, từ thế kỷ 19 Thượng Hải đã bị các đế quốc phương Tây và Nhật Bản nhòm ngó và xâm chiếm, lập ra các khu “Tô giới” dưới hình thức nhượng địa, là nơi mà người phương Tây được hưởng mọi đặc quyền đặc lợi, được bảo hộ bằng pháp luật của bản quốc, và họ sống cuộc sống đầy đủ như ở chính quốc. Trong khi người dân bản địa phải chịu cảnh mất nước, không có bất kỳ quyền lợi nào, chỉ làm đầy tớ, phục vụ cho những người ngoại quốc, và được coi là “*Đông Á bệnh phu*” có nghĩa là người Đông Á yếu đuối.

Hình 3&4. Cây cầu Garden Bridge năm 1907 và hiện nay...

Một thành phố Thượng Hải xa hoa, bất ổn với những băng nhóm xã hội đen, bị Tây hóa vào những năm đầu thế kỷ 20 lúc đó nằm hoàn toàn bên bờ Tây của con sông Hoàng Phố, đối lập với cảnh bần hàn, khổ hạnh của người dân lao động bên phía bờ Đông. Câu chuyện về sự chênh lệch và khác biệt của cuộc sống ở phố Đông – phố Tây cho đến ngày nay vẫn được người Thượng Hải nói đến. Tuy nhiên, lịch sử đã hoàn toàn thay đổi sau những nỗ lực phi thường của con người.

Hình 5&6. Khu phố Tây cổ kính với những công trình hàng trăm năm tuổi.

Ngày nay với diện tích trên 7.100 km², có tới hơn 19.2 triệu dân (2009), Thượng Hải là thành phố lớn nhất, đông dân nhất và có tốc độ phát triển kinh tế nhanh nhất của Trung Quốc trong suốt 3 thập kỷ qua. Quá khứ đen tối đã trở thành động lực để Thượng Hải bút phá ngoạn mục, nhanh chóng trở thành một trung tâm tài chính, kinh tế, thương mại, công nghiệp và là đầu tàu kinh tế của Trung Quốc. Phố Tây ngày nay vẫn giữ nguyên dáng dấp của một đô thị cổ phương Tây xen lẫn nét

truyền thống Á Đông duyên dáng, quyến rũ; còn phố Đông đã vươn mình trở thành một đô thị trẻ, năng động và hiện đại. Khu phố Đông ngày nay được coi như biểu tượng của thành phố về sự giàu có, thịnh vượng và phát triển không ngừng với những công trình kiến trúc đồ sộ, đường sá giao thông ngày càng hiện đại với những con đường rộng 10-12 làn xe ô tô, vô số cầu vượt dành cho người đi bộ trong thành phố,... Nổi bật hơn cả trong số các công trình kiến trúc cao tầng là tòa nhà 101 tầng của Trung tâm tài chính Toàn cầu Á châu cao 496m (tòa nhà cao nhất Trung Quốc hiện nay, và cao nhất thế giới cho đến năm 2004); và tháp truyền hình Phương Đông Minh châu cao 468m (tháp truyền hình cao nhất châu Á). Năm 2014, thành phố sẽ có thêm tòa tháp Shanghai Tower cao 632m, có vị trí nằm ngay bên cạnh tòa nhà Trung tâm tài chính châu Á.

Hình 7&8. Tháp truyền hình Minh Châu ngày nay - 2010.

Hình 9. Tòa tháp Trung tâm tài chính châu Á (496m) và tòa Shanghai Tower (632m, 2014)

Hình 10. Sông Hoàng Phố chia thành khu Đông – khu Tây.

Ngoài ra, một trong những minh chứng cho sự phát triển thần tốc của Thượng Hải đó là việc quy hoạch, xây dựng và phát triển nhanh chóng hệ thống tàu điện ngầm (*Shanghai metro*). Hiện tại, thành phố đã có 12 tuyến tàu điện ngầm với tổng chiều dài 420 km, mỗi ngày đảm nhiệm việc chuyên chở tới 4.78 triệu lượt hành khách. Hệ thống tàu điện ngầm vẫn đang tiếp tục được nối dài và phát triển không ngừng, dự kiến đến năm 2020 sẽ có 22 tuyến metro, với tổng chiều dài lên tới 877 km.

Hình 11&12. Hệ thống tàu điện ngầm văn minh, hiện đại

Những năm gần đây, Thượng Hải cùng với nhiều thành phố lớn khác của Trung Quốc đang xây dựng được một nét đẹp đáng trân trọng, đó là ý thức giữ gìn vệ sinh, cảnh quan đô thị xanh sạch đẹp theo đúng nghĩa của người dân. Trên đường phố và tại các công trình công cộng không còn cảnh hút thuốc lá, vứt rác thải và khạc nhổ bừa bãi như trước đây. Điều này đã làm cảnh quan thành phố thay đổi đáng kinh ngạc, đường phố, vỉa hè, ga tàu điện ngầm luôn được lau quét sạch sẽ, trường học bệnh viện luôn được giữ gìn và vệ sinh hàng ngày. Đặc biệt tại khu phố Đông, chính quyền thành phố đã chú ý lập quy hoạch và xây dựng nhiều không gian công cộng lớn phục vụ nhân dân, các khu nhà ở mới, các trung tâm thương mại lớn đều được giữ gìn sạch sẽ và được bao bọc bởi những hàng cây xanh mát, cây xanh được trồng ngăn cách giữa công trình và lối đi của người bộ hành, và cũng ngăn cách giữa người đi bộ trên vỉa hè với xe cộ dưới lòng đường.

Hình 13-16. Cảnh quan thành phố sạch sẽ và hiện đại.

Rõ ràng, các không gian xanh và các không gian công cộng lớn đã tạo cảnh quan đẹp cho thành phố, đồng thời đem lại một bộ mặt mới và hiện đại cho thành phố Thượng Hải, khẳng định mong muốn có được một cuộc sống văn minh và ngày càng tốt đẹp hơn của chính quyền và nhân dân Thượng hải

Năm 2010 có ý nghĩa đặc biệt đối với thành phố Thượng Hải, khi Thượng Hải thay mặt đất nước Trung Quốc đăng cai tổ chức Expo, đây được coi là sự kiện lớn nhất từ trước đến nay của Thượng Hải, mà công tác chuẩn bị đã được bắt đầu từ cách đây 10 năm. World Expo luôn được coi là cuộc triển lãm lớn nhất thế giới về mọi lĩnh vực kinh tế, khoa học-kỹ thuật, công nghệ và giao lưu & trao đổi văn hóa, là dịp để các quốc gia đến bên nhau, trao đổi các kinh nghiệm phát triển từ quá khứ đến hiện tại, và đưa ra những ý tưởng sáng tạo mới cho tương lai. Dưới góc nhìn của người làm nghề kiến trúc thì World Expo là nơi trưng bày và thể hiện những ý tưởng về không gian, hình tượng kiến trúc mới lạ nhất của nhân loại, cũng như các lĩnh vực kết cấu, vật liệu xây dựng, trang trí nội – ngoại thất, v.v...

Biểu tượng của Shanghai Expo 2010 có hình tượng mô phỏng ba người : Bạn - Tôi - và Người bạn của chúng ta cùng nắm tay nhau, tượng trưng cho một gia đình lớn của nhân loại. Bản thân ba hình người đứng bên nhau cũng tạo nên chữ cái W (world), có nghĩa là thế giới, để gửi gắm ý tưởng của nhà tổ chức là mong muốn đem lại một sự kiện lớn, một không gian mang tính toàn cầu.

Chủ đề chính của Shanghai Expo 2010 là "*Better City, Better Life*" – Đô thị tươi đẹp hơn, Cuộc sống tốt đẹp hơn. Chủ đề này thể hiện mong muốn của

Hình 17. Biểu tượng của Shanghai Expo 2010

toàn thể nhân loại về những môi trường sống đô thị ngày càng hoàn thiện hơn trong tương lai, giàu tính nhân văn và phát triển bền vững. Đây là dịp để các quốc gia trưng bày và giới thiệu những kinh nghiệm phát triển đô thị, những mô hình ở - làm việc – sinh hoạt mới trong những siêu đô thị; đồng thời tìm hiểu, trải nghiệm và phát huy những điều kiện sống và làm việc mới của dân cư đô thị nhằm tạo nên một xã hội của con người thân thiện với môi trường./.